

Sverige är en återfallsför mänskliga rättigheter

| av Mikael Rosén

Det är inte USA:s fel att tre svensksomalier saknar rättighetsskydd. I motsats till amerikaner saknar alla svenskar ett rättighetsskydd värt namnet i grundlagen. Och det är ingen slump.

NÅGRA SVENSKA MEDBORGARE har genom beslut av statsråden Persson, Lindh och Bodström blivit berövade möjligheten att förfoga över sin egendom. Bakgrunden är att dessa medborgare utpekats som sannolika bidragsgivare till den internationella terrorismen, vilket föranlett såväl USA som EU att begära att åtgärder skall vidtagas mot dessa personer, vilket alltså också skett. Däremot hade inte någon domstolsprövning skett innan åtgärderna beslutades och vidtogs, och så vitt är känt hade inte heller någon egentlig bevisning framlagts. De drabbade blev hastigt och (o) lustigt rättslösa, och hade inte ens tillgång till medel för sin försörjning.

ANINGSLÖST

Många har upprörts över hur dessa svenska medborgare av utländsk härkomst har blivit behandlade. Det är inte förvånande. Många har blivit förvånade över hur de behandlas. Det är på gränsen till upprörande. Många skyller behandlingen på USA och dess president George W Bush. Det är aningslöst.

Händelserna har föranlett en upphetsad debatt där de traditionella politiska linjerna inte alltid har följts. Bland de debattörer som gått till storms mot den socialdemokratiska regeringens frångående av rättsstatens principer återfinns exempelvis skriftställaren Jan Myrdal och LO-tidningens chefredaktör Martin Lindblom.

Myrdals artikel i Aftonbladet den 4 januari i år är rubricerad "Hellre en konservativ jurist än en radikal aktivist". Han hänvisar bland annat till Marx som påpekade att de härskande tankarna är de härskandes tankar, och fortsätter med att säga att "Detta förklarar varför den pågående avvecklingen av rättssamhället och de formella friheterna i praktiken förbereds av just de så kallade vänsterintellektuellas aktivitet". Han avslutar sin artikel med att säga "hellre en konservativ jurist som tar

formell ställning för rättssamhället och de formella medborgerliga friheterna än en radikal aktivist som i den stora frihetens namn ropar på förbud och röjer väg för ny mot folkets rättigheter undergrävande lagstiftning."

Martin Lindblom undrar i Aftonbladet (21/1 -02) "Vad skall vi med grundlagen till ... när politikerna ändå struntar i att följa den?". Han avslutar sin artikel med att fråga sig hur det kan komma sig att riksdagens stora partier hanterar grundlagen med sådan brist på allvar, och ger själv svaret att en "förklaring kan vara att de är så förvissade om sin egen rättrådighet och sina goda avsikter att de inte ens behöver grubbla över vad grundlagen kräver av dem." Sedan fortsätter han: "Men som varje ettbetygsstudent i statvetenskap känner till: en sådan övertygelse hos de styrande är livsfarlig därför att den förr eller senare brukar leda till att staten förklarar somliga medborgare för fredlösa."

SVERIGE RÄTTSSTAT?

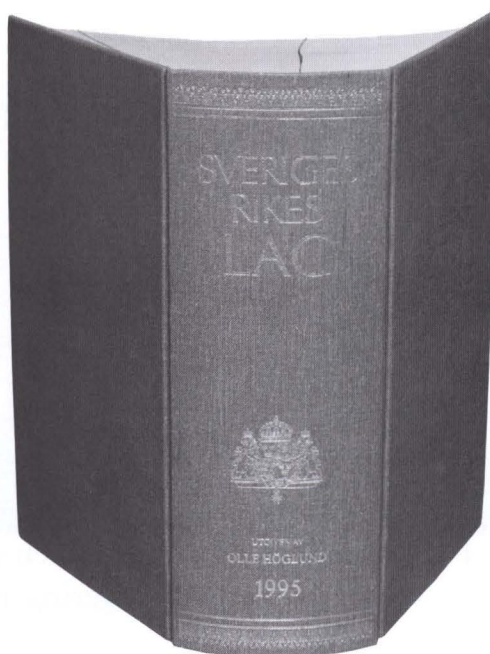
I Svenska Dagbladet 11 april i år hävdar Martin Lindblom att "Sverige har böjt knä för USA och kan knappast betecknas som en rättsstat längre", och säger sedan att "Skulden för att de svenska medborgarna utsatts för detta övergrepp faller främst på riksdag och regering".

Utgångspunkten för dessa och andra debattörer är att Sverige är, eller åtminstone tills nu har varit, en rättsstat och att Sverige också i framtiden bör vara det. Det sista ledet är lättare att instämma i än det första. Som konser... förlåt, liberal, jurist anser undertecknad naturligtvis att Sverige skall vara en rättsstat, men frågan är om Sverige ens tidigare levde upp till detta epitet. Sverige har exempelvis dömts för brott mot de mänskliga rättigheterna vid 22 tillfällen, och då talar vi bara om dem som orkat gå hela vägen till Europadomstolen för mänskliga rättigheter. Antalet drabbade av svensk rättslöshet är givetvis oerhört mycket större. Någon minns kanske

örytare mot

Trots att lagboken är tjock innehåller den inte allt den borde.

fortfarande fallet Ingmar Bergman, eller Halvar Alvgard, eller debatten om godtyckliga tvångsomhändertaganden av barn. Tvångssteriliseringarna är förhoppningsvis inte helt bortglömda ännu.

Ett annat exempel är när Plan- och bygglagen avsiktligt skrevs så att en fastighetsägare efter en tid automatiskt förlorar en del av sina rättigheter. Genom att man inte längre behöver fatta beslut om detta så finns det inte heller något beslut att överklaga, vilket naturligtvis är en elegant lösning på problemet... Den som inte minns dessa exempel kan förströ sig med att bläddra lite i lagboken, förslagsvis lag (1994:466) om särskilda tvångsåtgärder i beskattningsförfarandet, eller lag (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter. Diskrimineringslagstiftningen och arbetsrätten kan också rekommenderas, liksom ett studium i möjligheterna att utnyttja sin yttrandefrihet via etermedia.

GUANTANAMO GER VISS FRIHET

Hur var det då med USA:s ansvar för undergrävandet av det svenska rättssamhället? Jo, i USA finns ett starkt rättsligt skydd för medborgarna mot staten. I viss utsträckning gäller det för alla som befinner sig på amerikanskt territorium, inklusive misstänkta terrorister. Därför militärbasen Guantanamo Bay på Kuba. Denna plats har nämligen egenheten att den står under amerikansk kontroll trots att den inte är amerikanskt territorium, och därför kan den amerikanska regeringen ta sig vissa friheter på denna plats som man inte skulle kunna någon annanstans, i allt fall vad beträffar icke-amerikanska medborgare. Den fånge som är amerikansk medborgare har överförs till amerikanskt territorium och garanteras rättssamhällets beskydd trots att han greps under aktiv tjänst som talibankrigare.

USA kan alltså inte göra sina egna medborgare rättslösa i sitt eget land, eller i förhållande till sina egna myndigheter ens om man är utanför landet, det rättsliga skyddet är för starkt. Det kan däremot regeringarna i

Sverige och andra europeiska länder eftersom det rättsliga skyddet är för svagt. Eftersom vi, trots grundlagar och konventioner om mänskliga rättigheter, inte upprätthåller något verksamt skydd för medborgarna mot

”Hur skall vi kunna skydda våra medborgare mot dessa anspråk när vi av både principiella skäl, bekvämlighet och gammal vana vill att de inte skall ha något skydd mot sin egen regering?”

godtycklig maktutövning från det politiska systemet så har våra regeringar ingenting att luta sig mot när USA eller EU begär att vi skall vidta åtgärder mot, exempelvis, misstänkta terrorister. Hur skall vi kunna skydda våra medborgare mot dessa anspråk när vi av både principiella skäl, bekvämlighet och gammal vana vill att de inte skall ha något skydd mot sin egen regering? Vilket argument skul-

le en svensk socialdemokratisk regering kunna använda för att motivera att man inte gör sina medborgare rättslösa i just det här fallet?

När fri- och rättighetskatalogen i regeringsformen debatterades på 70-talet stod de konservativa juristerna mot de radikala aktivisterna, för att låna Jan Myrdals språkbruk. I sann svensk anda uppnåddes en kompromiss. De borgerliga fick tillgodosett att fri- och rättigheter skrevs in i grundlagen, medan socialdemokrater och vänster fick tillgodosett att det gjordes på ett sådant sätt att grundlagen inte i onödan skulle hindra riksdagens och regeringens maktutövning.

Det är inte USA:s fel att svenskar kan göras rättslösa i Sverige. Det är vårt.

Mikael Rosén (mr@foyen.se) är advokat vid Foyen & Co och kommunfullmäktiges ordförande i Falun.